

- Bögöz: templom
Székelyderzs: erődtemplom
Szejkefürdő: Orbán Balázs síremlék
6. nap: Csíkszereda: Makovecz tervezte templom
Csíkszépvíz: örmény katolikus szentmise, kulturális műsor, magyarörmény családi találkozó
7. nap: Segesvár: városnézés, Petőfi szobor, Márton Áron szobor
Erzsébetváros: örmény katolikus nagytemplom
Nagybaromlak: erődtemplom
Marosszentimre Tordai hasadék
8. nap: Kalotaszentkirály: népviselet bemutató, néptáncbemutató, templom,
Ady emlékmű
Vársonkolyos: túra és borkóstoló
Nagyvárad: Kiss Stúdió Színház pódiumműsora

*****

Kaláka Táncegyüttes - Szamosújvár

Nagy sikerrel lépett fel az általunk már jól ismert Kaláka Táncegyüttes a „Magyar Világ 2004” kiállítás keretében rendezett Régiók Találkozása Kárpát medencei előadók és együttesek bemutatkozása c. kulturális találkozón a Budapesti Nemzetközi Vásár területén 2004. szeptember 11-én. A Magyar Kultúra Alapítvány ez alkalomból a sikeres részvételüket Emléklappal tüntette ki. Megérdemelték, tanúsíthatjuk. Gratulálunk.

M

*****

Enyedi Sándor

Örmények a magyar színházban *3., befejező rész*

Színigazgatók, rendezők

A színészek, színigazgatók közül említést érdemel vitéz *Jakabffy Dezső* (1895-1965), aki pályájának elméleti és gyakorlati alapjait még az első világháború kitörése előtti években Rákosi Szidi (1852-1935) színi iskolájában sajátította el, s művészetére termékenyen hatott Max Reinhardt rendezői tanfolyamának elvégzése. Volt színész, főrendező és igazgató. A második világháború utáni években színháza megszüntetéséig, 1948-ig a szatmári társulatot vezette. Munkás éveit nyugdíjba vonulásáig csak 1953-tól folytathatta Sepsiszentgyörgy teátrumában. *Jakabffy* ivadék a mai nap is aktív *Bende Miklós* (1921-), aki rendezései mellett egykoron mint alternatív színházak létrehozója írta be nevét a magyar színháztörténetbe.

Az örmény származású színművészek tábora népes: *Dajbukát Ilona* (1892-1972); *Pápay Klára* (1900-1985) és fia, *Bánffy György* (1927-); *Gajzágó Denis* (1920-1998); a két Ferenczy-testvér: *István* (1937-2002) és *Csongor* (1939-) és *Voith Ági* (1944-) e névsort gazdagítja, csakúgy mint a két örökifjú: a kolozsvári *Senkálzky Endre* (1914-) és a budapesti *Arcalian*, azaz *Agárdi Gábor* (1922-) - mindketten máig is részesei a színházi életnek.

Örmény gyökerekkel rendelkezik a táncszínház jelese *Novák Ferenc* (1931-) koreográfus és lánya, *Novák Eszter* (1964-) rendező is.

Drámaírók

Az „örmény-magyar” drámairodalmat a történelmi forráskutató, újságíró *K. Papp Miklós* (1837-1880) is gazdagította. Az 1867-ben alapított kolozsvári napilap, a Magyar Polgár

szerkesztőjének műveit a kolozsvári társulat játszotta el (Rossz világban élünk, 1862; Bajszerző, 1865. április 1., Judit asszony, 1878. február 23.). A Judit asszony számos vidéki városban is színre került, Az ördög bibliája című művét pedig a pesti Népszínház tűzte műsorára 1879 januárjában. A darab ugyan a fővárosban megbukott - vidéken azonban hosszú ideig a társulatok repertoárján maradt. K. Papp halála előtt fejezte be Absolon papa c. vígjátékát.

K. Papp Miklós a forrásokat közlő Történelmi Lapokban, a Magyar Polgár ingyenes mellékletében, több fontos színháztörténelmi forrást adott közre. A színház mindenkor közel állt hozzá - felesége, *Szabó Jozefa* is színésznő volt. Két ízben még azt is mérlegelte, hogy bérbe veszi a kolozsvári színházat. Betegségének előrehaladása bizonyára szerepet játszott abban, hogy erre a lépésre mégsem került sor.

Miközben másodrendű vidéki drámaírók próbálják mérlegre tenni képességeiket, váratlanul berobban az irodalomba egy hajdani papnövendék, teológiai professzor, *Csiky Gergely* (1842-1891), aki 1875-ben a Jóslat c. verses színjátékával a Magyar Tudományos Akadémia pályázatán pályadíjat nyert. Miközben kilép az egyházi szolgálatból, több figyelmet érdemlő darabbal jelentkezik: megírta a Proletárokat (1945 után Ingyenélők! címmel játszották), 1880-ban a Mukányit, a következő évben a Cifra nyomorúságot. 1887-ben a Buborékok c. nagy visszhangot kiváltó darabja jelzi gyors előremeneteleit a drámaírói pályán. Szinte valamennyi művét rögtön bemutatták. 1891-ben, halála évében keletkezett Nagymama című művét pedig a legnevesebb matrónakorú színésznők (Prielle Kornéliától Tolnay Kláriig) választották „jutalomjátékkul”. Zenés változatában Blaha Lujza, Honthy Hanna és Berky Lili brillírozott. Csiky - a 19. századi hazai drámaírók közül szinte egyedül külföldön is a legnépszerűbb lett: Bécsben, Berlinben, Koppenhágában is játszották. Drámaírói tehetsége mára sem fakult meg; új előadások, friss adaptációk készülnek alkotásaiból.

Nem mindenki lett Csiky Gergely, de nem is csak *Gorové Lászlóból* és K. Papp Miklósból áll a drámaírással kacérkodó örmények névsora. A sokfajta irodalmi és újságírói műfajban próbát tett *Tőrös Tivadar* (?-1895. november 19.) Az örmény címmel sikeres színdarabot is írt, amelyet Erdély-szerte játszottak, legnagyobb sikerrel talán Aradon mutatták be 1890 novemberében. Színre került 1892-ben a budapesti Városligeti Színkörben is. A szerző neve mára már alig ismert, amiért ő maga is felelős: a szamosújvári Marusán Bogdán fia szerette az írói álneveket, korának népszerű lapjában, a Bolond Istókban *Afgánisztán Vártán* néven írta csípős cikkeit. *Gajzágó Salamontól* (1828-1898) a Számvevőség elnökétől sem állt távol a színház: két darabja is színre került: a Békési c. a budapesti Nemzeti Színházban (1856), a Majláth Margit c. pedig Kolozsváron. *Korbuly József* (1860-1917) hírlapíró, szerkesztő - több korabeli lapnak belső munkatársa novellaíróként és regényíróként is ismert volt. Az elismert vőlegény, valamint A felsült Don Juan c. színműve sajnos kéziratban maradt, de Az apa szerelme c. darabját 1887. március 20-án műsorára tűzte a kolozsvári színház.

Csiky Gergely halálának évében, 1891-ben Szamosújváron *Báhlavuni Vahram* igazgató irányításával kilenctagú, örményül játszó társulat jelent meg. Műsorukon két drámai mű és egy egyfelvonásos énekesjáték szerepelt. A 7. század híres örmény hadvezérééről, Kaje Vahanról szóló dráma két ízben került a közönség elé. A nézők már nem nagyon értették a nyelvet, a több mint két évszázada letelepedett örmények késői ivadékai sajátjuknak már csak a magyar színészeket és a magyar nyelvű drámákat érezték. Csiky Gergely és társai értékes színelőadással gazdagították a magyar színháztörténelmet.

Vége

*****